

ІНТЕРНЕТ-ТРЕЙДІНГ НА БІРЖОВОМУ РИНКУ:
ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯДINTERNET TRADING ON THE STOCK MARKET:
THEORETICAL AND ANALYTICAL REVIEW

У статті виділено основні фактори, що сприяли динамічному розвитку інтернет-трейдингу на біржовому ринку. Проаналізовано специфіку основних систем інтернет-трейдингу на біржовому ринку, їх переваги та недоліки. Досліджено класифікацію інтернет-трейдингу за основними економічними елементами. Згруповано основні переваги та недоліки інтернет-трейдингу на біржовому ринку. Оцінено динаміку обсягів торгів за видами фінансових інструментів за період з 2014–2021 рр. та, за її результатами, обґрунтовано потенціал розвитку фондового ринку України. Проведено дослідження структури світового ринку криптовалют за рівнем капіталізації. Проаналізовано розвиток ринку криптовалют та його популярність в Україні. На основі проведених досліджень обґрунтовано перспективи розвитку інтернет-трейдингу на біржовому ринку.

Ключові слова: інтернет-трейдинг, біржовий ринок, торгівля, фондовий ринок, ринок криптовалют.

The article highlights the main factors that contributed to the dynamic development of the studied phenomenon, namely: increased access to the Internet throughout the world, globalization, freedom of choice, control, accessibility, the global pandemic of COVID-19 and the lockdowns caused by it, and, of course, the Russian-Ukrainian war. The specifics of the main Internet trading systems on the stock market (Meta Trader 4, Meta Trader 5, CTrader, Quik, MetaStock), their advantages and disadvantages are analyzed. The classification of Internet trading according to the main economic elements was studied (Internet trading as a business; as an additional income, as a method of investment). The main advantages and disadvantages of Internet trading on the stock market are grouped (the former significantly outweigh the latter). The dynamics of trading volumes by types of financial instruments for the period from 2014 to 2021 were evaluated and, based on its results, the development potential of the stock market of Ukraine was substantiated. A study of the structure of the global cryptocurrency market by capitalization level was conducted (Bitcoin (BTC), including Ripple (XRP), Ethereum (ETH), Litecoin (LTC), EOS, Bitcoin Cash (BCH), Tether (USDT), Tronix (TRX) etc). The main problems of the Ukrainian stock market are highlighted (economic crisis caused by the war, market opacity, low capitalization and liquidity, low level of services, restrictions on participation in bidding by potential market participants, insufficient legislative regulation). Taking into account the main problems that hinder the development of the stock market, the importance of structural changes, the formation of a unified state strategy, which after the end of hostilities will lead to an increase in economic interest in Ukraine on the part of foreign investors, is emphasized. As for the cryptocurrency market, the main problem is that it is in the "shadows". To overcome this problem, it is necessary to enshrine trading on the cryptocurrency market at the legislative level, introduce minimal taxation of this area of investment, and involve experts from the financial and technical sector. On the basis of the conducted research, taking into account the selected problems of the analyzed markets, the prospects for the development of Internet trading on the stock market are substantiated.

Key words: Internet trading, stock market, trade, stock market, cryptocurrency market.

УДК 336.7:004

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.2-8>

Кириченко А.В.¹

к.е.н., доцент,
доцент кафедри організації
підприємництва та біржової діяльності,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Давидова А.О.

магістрантка,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Kyrychenko Anastasiia

National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine

Davydova Alona

National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine

Постановка проблеми. Торгівля на біржовому ринку має тривалу історію, що стосується її інноваційної складової – інтернет-трейдингу, то він зародився відносно недавно. На подальший його розвиток вплинули такі фактори як: збільшення доступу до інтернету у всьому світі, глобалізація, свобода вибору, контроль, доступність, світова пандемія COVID-19 та спричинені нею локадауні, і, звичайно, російсько-українська війна. Використання інтернету під час торгівлі на біржовому ринку суттєво розширює коло покупців та продавців в усьому світі, надає можливість заробляти великій кількості інвесторів та спекулянтів в усьому світі та є поштовхом до подальшого розвитку інтернет-трейдингу на біржовому ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження інтернет-трейдингу на біржовому ринку відображені в наукових працях багатьох вчених: Беля А. Р. [4], Жувагіна І. О. та Філіпішина Л. М.

[3], Кожара С. П. [1], Кухарець В. В., Булуй О. Г. та Левківська Л. М. [5], Радельчук Г. І. [2], Танклевська Н. С. та Ярмоленко В. В. [6], Мирошниченко Г. Б., Семенова Д. О. та Мирошниченко І. В. [7]. Але, всі наукові роботи концентруються окремо на фондовому або валютному ринках, тому враховуючи, що торгівля на біржі з використанням інтернету є досить динамічним явищем, потребує комплексного дослідження інтернет-трейдингу на біржовому ринку як цінних паперів так і на ринку криптовалют.

Формулювання цілей статті. Метою статті є комплексне дослідження інтернет-трейдингу на біржовому ринку.

Виклад основного матеріалу. Розвиток біржового ринку в усьому світі спонукав до розширення кола торговців на ньому, а для цього виникла потреба у створенні інформаційного ресурсу, який би до цього спонукав. Прискореній появи

¹ ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5647-7698>

такого ресурсу сприяла глобалізація біржового ринку та збільшення інтернет покриття у всьому світі, що призвело до переміщення торгів на біржі з ями в інтернет середовище. Це спонукало появу інтернет-трейдингу, тобто можливості торгувати на фондових та валютних ринках з використанням мережі інтернет. В останні десять років такий спосіб торгівлі на біржовому ринку став досить розповсюдженим у всьому світі. Факторами, що надали ще один суттєвий поштовх до розвитку досліджуваного явища, крім глобалізації та збільшення інтернет покриття, стали світова пандемія COVID-19 та спричинені нею локдауні і російсько-українська війна. Також суттєвий вплив мають: свобода вибору (послуги з інтернет-трейдингу дозволяють користувачу вибрати стратегію торгівлі, об'єкт інвестицій, перспективні напрямки інвестицій), контроль (лише користувач системи володіє власним рахунок), доступність (незначна величина початкового капіталу) [1, с. 24].

Популяризація торгів на біржовому ринку з використанням інтернету виразилась, в першу чергу, в заміні традиційних голосових торгів на електронні, де постановка заявок учасниками здійснюється через спеціалізовані термінали, що дають доступ до біржових електронних торговельних систем. Багато бірж розробили автоматизовані системи віддаленого доступу до свого торговельного майданчика, які функціонували в рамках захищеної мережі. Доступ до них мали лише трейдери крупних брокерських компаній, оскільки установка віддаленого терміналу і оренда каналів зв'язку були надзвичайно дорогі. У кожній біржі був свій термінал. Це був значний крок вперед, але клієнти продовжували передавати свої накази за допомогою того ж телефону [2].

Револьюційні зміни сталися в інтернет-трейдингу з появою спеціалізованих електронних систем, що забезпечують оперативний доступ до біржових ринків. Ці системи допомагають проаналізувати напрями інтернет-трейдингу та обрати найкращий

з них. Кожна з використовуваних систем має певні переваги та недоліки (табл. 1).

Враховуючи появу вищезгаданих спеціалізованих електронних систем інтернет-трейдинг почав приваблювати потенційного інвестора можливістю дистанційної роботи, простотою здійснення угод і, порівняно, низькими тарифами на послуги онлайн-брокерів. При цьому різниці між торгівлею в біржовій ямі та онлайн для інвестора немає. Тепер знаходячись в будь-якій точці земної кулі та маючи доступ до інтернету у інвесторів є можливість заробляти на рівні з професіоналами.

Для систематизації класифікації основних економічних елементів інтернет-трейдингу пропонуємо схему наведену на рис. 1. Отже, скористатися усіма можливостями, що раніше були доступні обмеженому колу осіб можуть усі бажаючі. Звичайно використання інтернет-трейдингу на біржовому ринку для бізнесу, додаткового заробітку чи як способу інвестування має велику кількість переваг, але доречно згадати і про певні недоліки (рис. 2).

Дослідивши історію розвитку інтернет-трейдингу на біржовому ринку, його сутності, переваг та недоліків важливо також проаналізувати динаміку розвитку досліджуваного явища на фондовому ринку та ринку криптовалют.

Протягом тривалого періоду у загальній структурі світової біржової торгівлі домінуючим залишається біржовий фінансовий ринок, частка якого становить 70–72%, тоді як на біржовий товарний ринок припадає лише 19–20% [5]. На сьогодні фондовий ринок є одним із найбільш вагомих буферів для формування та використання інвестиційних ресурсів всіма суб'єктами економічної діяльності. На сьогодні на фондовому ринку України використовується широкий спектр фінансових інструментів таких як акції, державні і муніципальні облигації внутрішньої позики, облигації підприємницьких структур, казначейські зобов'язання, ощадні сертифікати, державні й компенсаційні сертифікати,

Таблиця 1

Специфіка основних систем інтернет-трейдингу на біржовому ринку

Назва системи	Переваги	Недоліки
Meta Трейдер 4	Доступ до неї надає кожний брокер, тестер стратегій, можливість графічної побудови	Відсутність можливості тестування стратегій на реальних тіках
Meta Трейдер 5	Нестандартні таймфрейми, торгівля фючерсами та індексами, тестування стратегій на реальних тіках	Можливі баги
CTrader	Висока швидкість обробки даних, простота в користуванні, наявність стакан цін	Можливі баги
Quik	Високий рівень захисту персональних даних, вихід на фондовий та терміновий ринки, лише актуальна аналітика	Пароль та логін потрібно вводити при кожному запуску системи
MetaStock	Великий набір інструментів для технічного аналізу, графіки можна накладати один на одний, можна створювати власні індикатори	Слабке програмування, капіталом неможливо керувати всередині системи, некоректне тестування стратегій

Джерело: побудовано автором за [1, с. 24]

Рис. 1. Класифікація інтернет-трейдингу за основними економічними елементами

Джерело: побудовано автором за [3, с. 360]

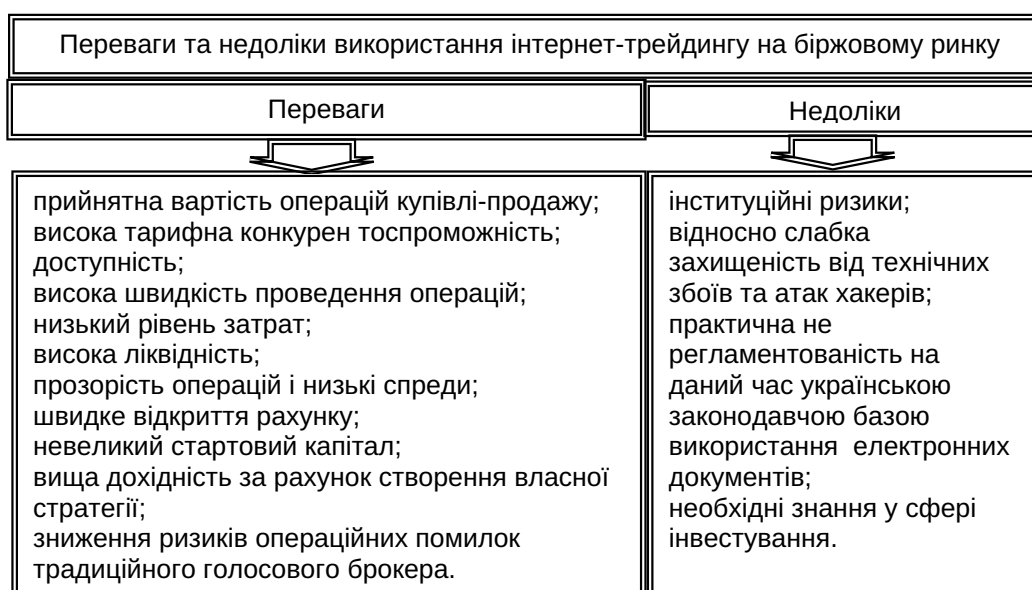

Рис. 2. Переваги та недоліки інтернет-трейдингу на біржовому ринку

Джерело: побудовано автором за [3, с. 361; 4, с. 10]

житлові чеки, інвестиційні сертифікати, облігації зовнішньої позики [6].

Аналізуючи динаміку 2014–2021 рр., можна констатувати, що фондовий ринок України перебуває на етапі зародження та інтеграції в міжнародні економічні відносини. Протягом 2017–2020 рр. спостерігалось зменшення кількості бірж – з 8 до 4

на кінець 2021 р. Можливо, до кінця 2022 р. їх буде ще менше [7]. Аналіз динаміки обсягів торгів за видами фінансових інструментів за період з 2014–2021 рр. подано в табл. 2.

Основні фінансові інструменти включають акції, облігації підприємств, державні облігації України (ОВДП), деривативи. Більшу частину загального

Обсяг торгів фінансовими інструментами за видами фінансових інструментів за 2014–2021 рр., млрд грн

Рік	Акції	Облігації підприємств	Державні облігації України	Деривативи	Інші	Разом
2014	26,6	33,8	553,3	9,6	6,1	629,4
2015	5,8	13,6	253,3	6,5	11,5	290,8
2016	2,2	9,4	211,3	1,2	12,9	237,0
2017	5,1	6,1	189,6	5,0	0,04	205,8
2018	1,2	10,3	246,5	2,6	0,3	260,9
2019	0,3	8,8	295,2	0,2	0,4	305,0
2020	0,6	0,9	328,7	0,09	5,1	335,4
2021	0,6	2,4	443,8	0,06	5,2	452,0

Джерело: побудовано авторами за [8]

обсягу торгів складають ОВДП, акції та облігації постійно зменшуються. Частка державних облігацій поступово зростає і наближається майже до 99%. Частка акцій зменшилася з 4,23% до 0,13%, частка облігацій підприємств – з 5,37% до 0,53%, а частка деривативів – з 1,53% до 0,01%.

Фондовий ринок України має досить великий потенціал. Однак для його повноцінної реалізації необхідно створити низку сприятливих умов, що на фоні повномасштабної війни виглядає досить складно. Створення стабільного та розвиненого фондового ринку стане основою для подальшого відновлення економіки України та сприятиме подоланню довгострокових наслідків бойових дій. Тобто, фондовий ринок України має низку проблем, які стримують його розвиток та ефективне функціонування, зокрема безпрецедентна

в історії України економічна криза, непрозорість ринку, низька капіталізація та ліквідність, низький рівень послуг, обмеження на участь в аукціонах потенційних учасників ринку, недостатнє законодавче регулювання. Враховуючи зазначене, успішний розвиток українського фондового ринку потребує структурних змін, формування єдиної державної стратегії. Після закінчення бойових дій інтерес до України з боку іноземних інвесторів значно зростає, що стане сильним поштовхом для розвитку фондових бірж України [7].

Крім фондового ринку інтернет-трейдинг має високу популярність на ринку криптовалют. До криптовалют з найбільшими продажами, окрім BTC, налажать і багато інших. На рис. 3 наведено структуру світового ринку криптовалют за рівнем капіталізації станом на 2021 р.

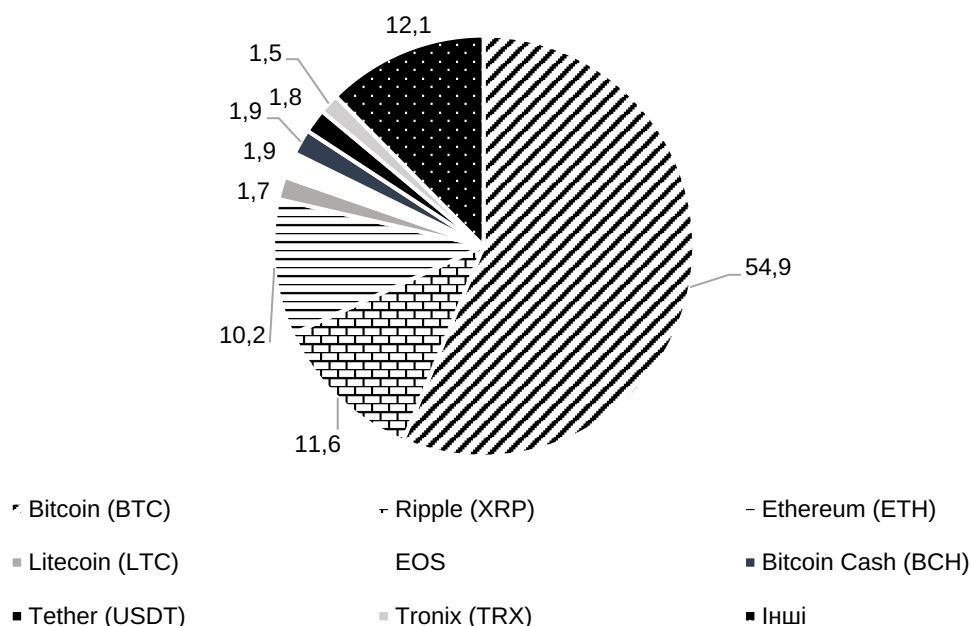

Рис. 3. Структура світового ринку криптовалют за рівнем капіталізації станом на 2021 рік, %

Джерело: побудовано авторами за даними [9]

В Україні існує правова невизначеність щодо діяльності, пов'язаної з криптовалютами, зокрема їх правового статусу та оподаткування операцій з ними, але це не заважає українським інвесторам торгувати цим видом активів. За даними глобальної сервісної IT-компанії Triple-A Україна посідає перше місце за рейтингом держав, де є найбільше власників криптовалют стосовно усього населення. Так, в Україні мають криптовалюту 12,7% населення – 5,6 млн осіб [10]. Тому, враховуючи інтерес до торгів на біржах криптовалют в нашій державі, необхідно закріпити це явище законодавчо, ввести мінімальне оподаткування цієї сфери інвестицій та залучати експертів з фінансово-технічного сектору.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що інтернет-трейдинг на біржовому ринку, хоч і зародився відносно недавно, вже зміг значною мірою витіснити класичну біржову торгівлю та стати доволі популярним як в Україні так і в усьому світі. Фондовий ринок в Україні ще значно відстає від світового, але має перспективи розвитку після перемоги Україні у війні. На сьогодні більшу частину загального обсягу торгів складають ОВДП (майже 99%), інші види цінних паперів (акції, облигації підприємств, деривативи та інші) демонструють зменшення протягом досліджуваного періоду (2014–2021 рр.). Більшої популярності в Україні заслужив ринок криптовалют. Так, Україна посідає перше місце за рейтингом держав, де є найбільше власників криптовалют стосовно усього населення (12,7% або 5,6 млн осіб). Але цей ринок в нашій державі перебуває в “тіні”, а тому не поповнює бюджет. Виходячи з цього давно назріла необхідність закріпити на законодавчому рівні торги на ринку криптовалют, ввести мінімальне оподаткування цієї сфери інвестицій та залучати експертів з фінансово-технічного сектору.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кожара С. П. Перспективи розвитку послуг з інтернет-трейдингу на фондових ринках світу. *The scientific heritage*. 2021. № 74. С. 23–25.
2. Радельчук Г. І. Програмне забезпечення інтернет-трейдингу на російському та українському фондових ринках. *Collection of Scientific Papers of Applied Math and Computer Technologies Faculty of Khmelnytsky National University*. 2008. № 1. URL: <http://ap.khnu.km.ua/articles/files/Computer%20science/Informational%20technologies/2008/07%20Software%20of%20Internet-trading.pdf>
3. Жувагіна І. О., Філіпішина Л. М. Розвиток інтернет-трейдингу в Україні: реалії та перспективи сучасності. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. № 1 (47). Т. 1. С. 359–362.
4. Бея А. Р. Біржовий інтернет-трейдинг у системі механізмів функціонування фінансового ринку.

Вісник університету банківської справи. 2016. № 3 (27). С. 8–16.

5. Кухарець В. В., Булуй О. Г., Левківська Л. М. Тенденції розвитку біржового ринку в умовах глобалізації світової економіки. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/92.pdf.
6. Танклевська Н. С., Ярмоленко В. В. Сучасний стан та проблеми функціонування фондового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/3.pdf.
7. Мирошниченко Г. Б., Семенова Д. О., Мирошниченко І. В. Аналітичний огляд біржового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-42>.
8. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Офіційний сайт. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights>.
9. Binance Academy. 2021. URL: <https://academy.binance.com/uk>.
10. Частка власників криптовалют в Україні – найбільша у світі. *Слово і діло*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/10/13/infografika/finansy/chastka-vlasnykiv-kryptovalyutyukrayini-najbilshasviti>.

REFERENCES:

1. Kozhara S. P. (2021) Perspektyvy rozvytku poslug z internet-trejdynghu na fondovyh rynkakh svitu [Prospects for the development of Internet trading services on the stock markets of the world]. *The scientific heritage*, no. 74, pp. 23–25. (in Ukrainian)
2. Radelchuk G. I. (2008) Programne zabezpechennya internet-trejdynghu na rosijskomu ta ukrayinskomy fondovyh rynkakh [Internet trading software on the Russian and Ukrainian stock markets]. *Collection of Scientific Papers of Applied Math and Computer Technologies Faculty of Khmelnytsky National University*, no. 1. Available at: <http://ap.khnu.km.ua/articles/files/Computer%20science/Informational%20technologies/2008/07%20Software%20of%20Internet-trading.pdf>.
3. Zhuvagina I. O. & Filipishyna L. M. (2016) Rozvytok internet-trejdynghu v Ukrayini: realiyi ta perspeytyvy suchasnosti [Development of Internet trading in Ukraine: current realities and prospects]. *Naukoviy visnyk Uzhgorodskogo universytetu*, no. 1 (47), vol. 1, pp. 359–362.
4. Belya A. R. (2016) Birzhoviy internet-trejdyngh u systemi mexanizmiv funkcionuvannya finansovogo rynku [Stock Internet trading in the system of financial market functioning mechanisms]. *Visnyk universytetu bankivskoyi spravy*, no. 3 (27), pp. 8–16.
5. Kuxarecz V. V., Buluj O. G. & Levkiv'ska L. M. (2021) Tendenciyyi rozvytku birzhovogo rynku v umovax globalizaciyi svitovoyi ekonomiky [Trends in the development of the stock market in the conditions of globalization of the world economy]. *Efektivna ekonomika*, no. 4. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/92.pdf.
6. Tanklevska N. S. & Yarmolenko V. V. (2021) Suchasnyy stan ta problemy funkcionuvannya fondovogo

rynku v Ukraini [The current state and problems of the functioning of the stock market in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 7. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/3.pdf.

7. Myroshnychenko G. B., Semenova D. O. & Myroshnychenko I. V. (2022) Analichnyy oglyad birzhovogo rynku Ukrainy [Analytical review of the stock market of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 42. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-42>.

8. Nacionalna komisiya z cinnih paperiv ta fondovogo rynku [National Securities and Stock Market Com-

mission]. Analichni dani shhodo rozvytku fondovogo rynku. Available at: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights>.

9. Binance Academy (2021). Available at: <https://academy.binance.com/uk>.

10. Chastka vlasnykiv kryptovalyuty v Ukraini – najbilsha u sviti (2021) [The share of cryptocurrency owners in Ukraine is the largest in the world]. Slovo i dilo. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2021/10/13/info-grafika/finansy/chastka-vlasnykiv-kryptovalyutyukrayini-najbilsha-sviti>.